

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ศึกษาการบรรลุลหธรรมในพระพุทศาสนาเถรวาท เฉพาะกรณีของ พระพาหิยทารุจิรียเถระ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาไว้ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษา การบรรลุลหธรรมในพระพุทศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาประวัติและการสั่งสมบารมีของพระพาหิย ทารุจิรียเถระ ๓) เพื่อศึกษาปฎิพาการบรรลุลหธรรมของพระพาหิยทารุจิรียเถระ การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทศาสนา เถรวาท ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส ตำรา เอกสาร ผลงานทาง วิชาการ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเรียบเรียง นำเสนอแบบบรรยายเชิง พรรณนา โดยสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ การบรรลุลหธรรมในพระพุทศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาพบว่า การบรรลุลหธรรมในคัมภีร์พระพุทศาสนาเถรวาท คือ การพัฒนา ปัญญาให้รู้แจ้งในอริยสัจ ๔ ตามระดับขั้นของนวลกุตตรลหธรรม ๙ ได้แก่ มรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑ ซึ่งวิธีการบรรลุลหธรรมดังกล่าวนี้ มีทั้งหมด ๕ ประการ คือ การตั้งอยู่ในฐานะผู้ฟังธรรมบ้าง การตั้งอยู่ ในฐานะผู้แสดงธรรมบ้าง การตั้งอยู่ในฐานะผู้สาธยายธรรมบ้าง การตั้งอยู่ในฐานะผู้ตรีกตามตรงตาม และเพ่งตามด้วยใจซึ่งธรรมบ้าง และการตั้งอยู่ในฐานะผู้เรียนสมาธิชนิดอย่างใดอย่างหนึ่งมาติ มนสิการดี ทรงจำไว้ดีบ้างแต่ทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยการแนะนำของสตับุรุษ โดยมี หลักธรรมที่คอยเกื้อหนุนหรือเป็นบาทฐาน คือ สติปฎฐาน ๔ เพราะเป็นธรรมที่ถือว่าเป็นทางสายเอก และเป็นทางสายเดียวที่ดำเนินไปสู่การบรรลุลหธรรม ส่วนเหตุของการบรรลุลหธรรม คือ ไตรสิกขา ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา การพัฒนาไตรสิกขา คือ การเจริญภาวนา ได้แก่ สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปฎฐาน ๔ ซึ่งไตรสิกขาที่ได้รับการพัฒนาให้บริบูรณ์แล้ว ย่อมยังโพธิปักขิยธรรมทั้ง ๓๗ ประการบริบูรณ์ด้วย อันเป็นเหตุให้การบรรลุลหธรรมเกิดขึ้น ส่วนผลที่ เกิดขึ้นจากการบรรลุลหธรรมตามมติของคัมภีร์พระพุทศาสนาเถรวาท คือการบรรลุลหนวลกุตตรลหธรรม กลายเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของพระอริยบุคคลนั้น แบ่งออกเป็น ๔ จำพวก

บ้าง ๗ จำพวกบ้าง และ ๘ จำพวกบ้าง ตามคุณลักษณะพิเศษที่ได้ปฏิบัติมาและความเกื้อหนุนของอินทรีย์ที่ได้สั่งสมอบรมมา สุดท้าย ขั้นตอนการบรรลุธรรมที่มีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น ศึกษาได้จากการพัฒนาปัญญาที่เกิดขึ้นจากการเจริญวิปัสสนาภาวนา ๑๖ ขั้นตามลำดับ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ญาณ ๑๖ หรือ โสฬสญาณ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความบริสุทธิ์ ๗ ระดับ ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการของจิตที่ทำหน้าที่รู้ในฐานกาย เวทนา จิต และธรรมอย่างแจ่มแจ้ง จนสามารถปลดปล่อยเครื่องเศร้าหมองออกไป และดำรงตนอยู่ในความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

๕.๑.๒ ประวัติและการสั่งสมบารมีของพระพาหิยทวารุจิรียเถระ

จากการศึกษาพบว่า ประวัติและการสั่งสมบารมีของพระพาหิยทวารุจิรียเถระ ท่านเกิดในภารุกัจฉนคร วรรณะแพศย์ ตระกูลกุสุมะพีตตระกูลหนึ่งในแคว้นพาหิยรัฐ โดยสันนิษฐานว่าท่านได้ชื่อตามแคว้น ชีวิตฆราวาสมีอาชีพเดินเรือค้าขาย วันหนึ่งเรืออับปางขณะเดินทางได้ ๒-๓ วัน ลูกเรือตายหมด ท่านได้เกาะไม้กระดานลอยน้ำมาจนตลอด ๗ วัน ถึงท่าเรือสุปารกะด้วยร่างกายเปลือยเปล่าจึงตัดสินใจเอาเปลือกไม้พันแทนเครื่องนุ่งห่มแล้วถือกระบี่ขอร้องอาหารดำรงชีวิตอยู่อย่างนั้นจนชาวบ้านคิดว่าท่านเป็นพระอรหันต์ และท่านก็สำคัญผิดคิดว่าตนเป็นเช่นนั้น จนกระทั่งท้าวมหาพรหมลงมาบอกความจริง ท่านจึงได้เดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่วัดเชตวัน ณ เมืองสาวัตถี หลังจากที่ได้ฟังธรรมเสร็จก็ได้บรรลุธรรมพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา แต่ยังไม่ทันได้บวชขณะที่ออกไปแสวงหาบาตรและจีวรก็ถูกวัวแม่ลูกอ่อนขวิดเสียชีวิตก่อน พระพุทธองค์สรรเสริญว่า เป็นผู้ทรงความเป็นเอตทัคคะในด้านการตรัสรู้เร็วพลัน ส่วนการสั่งสมบารมีของท่าน กล่าวได้ว่าเป็นการสั่งสมบุญกุศล เพราะคำว่า บารมี หมายถึง ความดี ความรู้พิเศษ เครื่องเติมเต็ม สิ่งที่ควรรักษา สิ่งที่ควรสั่งสม และสิ่งที่ควรอบรมให้เกิดความบริบูรณ์ในตน โดยบารมีดังกล่าวมีทั้งหมด ๑๐ ประการ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิชฺฐาน เมตตา และอุเบกขา ซึ่งมีอยู่ ๓ ระดับ คือระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูงสุด รวมกันเป็น ๓๐ ประการ แม้แต่พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอัครสาวก พระมหาสาวก และพระอรหันตสาวกทั้งหลายก็ต้องบำเพ็ญให้บริบูรณ์จึงจะสามารถตรัสรู้ธรรมได้ จากหลักฐานทางคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทมีปรากฏประวัติการบำเพ็ญบารมีของท่านที่เด่นชัดที่สุดอยู่ ๓ กาล คือ กาลของพระปทุมุตตรพุทธเจ้า กาลของพระกัสสปพุทธเจ้า กาลของพระโคตมพุทธเจ้า และผลที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมบารมีของพระพาหิยทวารุจิรียเถระ คือ การถึงพร้อมด้วยธรรมสโมธาน ๘ ประการ ความถึงพร้อมด้วยการไม่เข้าถึงอภัพพฐานะ ๑๘ ประการ และความถึงพร้อมด้วยคุณธรรม ๑๐ ประการ ซึ่งคุณสมบัติทั้งหลายเหล่านี้เป็นมโนปณิธานที่ควรน้อมนำมาเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติสืบต่อไป

๕.๑.๓ ปฏิปทาการบรรลุธรรมของพระพาหิยทวารุจิรียเถระ

ปฏิปทาการบรรลุธรรมของพระพาหิยทวารุจิรีเยเถระ เพราะท่านได้ฟังการแสดงธรรมโดยย่อจากพระโคตมพุทธเจ้า เรื่องการกำหนดรู้อารมณ์ปัจจุบันที่เกิดจากอายตนะภายนอก ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธัมมารมณ์ กระทบกับอายตนะภายใน ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ที่ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทว่า “เมื่อใดเธอเมื่อเห็นรูปก็สักแต่ว่าเห็น เมื่อฟังเสียงก็สักแต่ว่าฟัง เมื่อรับรู้อารมณ์ที่ได้รับรู้ก็สักแต่ว่ารับรู้ เมื่อรู้แจ้งธรรมารมณ์ที่รู้แจ้งก็สักแต่ว่ารู้แจ้ง เมื่อนั้นเธอก็จะไม่มี เมื่อใดเธอไม่มี เมื่อนั้นเธอก็จะไม่ยึดติดในสิ่งนั้น เมื่อใดเธอไม่ยึดติดในสิ่งนั้น เมื่อนั้นเธอก็ไม่มีในโลกนี้ไม่มีในโลกอื่นไม่มีในระหว่างโลกทั้งสองนี้เป็นที่สุดแห่งทุกข์” ขณะที่ฟังธรรมจิตของท่านคล้อยตามธรรมที่ได้ฟังเกิดปัญญารู้แจ้งชัดและรู้ทันวิญญูณ ๖ ว่าสังขารธรรม คือ รูป – นาม เป็นของว่างเปล่า ปราศจากตัวตนบังคับบัญชาไม่ได้ อยู่ใต้กฎพระไตรลักษณ์ เป็นการรู้แจ้งชัดของผู้มีปัญญินทรีย์แก่กล้า เป็นอุคฆฏิตัญญูปุคคล ลำดับนั้นจิตของท่านพาหิยะได้หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลายไม่ยึดมั่นถือมั่นด้วยประการทั้งปวง เพียงพระพุทธองค์แสดงธรรมจบ การบรรลุธรรมของท่านชื่อว่าการเข้าถึง สุตญุตตา หรือ สุตญุตบาท เป็นการบรรลุธรรมแบบ สุขาปฏิปทา ขิปปาภิญญา เป็นวิปัสสนาญาณิกบุคคล ด้วยการเจริญวิปัสสนาในฐานธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมวดอายตนะปัพเพ ท่านสามารถบรรลุธรรมได้เร็วเพราะท่านเป็นผู้มีบารมีที่สั่งสมอบรมมาบริบูรณ์แล้ว อันเป็นเหตุให้ได้พบสัตว์บุรุษ คือ พระพุทธเจ้า มีโอกาสได้ฟังธรรมและบรรลุธรรม อีกทั้งท่านยังได้บรรลุคุณวิเศษคือ วิชา ๓ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ จากบุญบารมีครั้งก่อนในสมัยของพระกัสสปพุทธเจ้า ธรรมวิเศษต่าง ๆ ก็ได้บังเกิดแก่ท่าน พระพุทธองค์ทรงตรัสรับรองการบรรลุธรรมของพระพาหิยะปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี อุทานอรรถกถา มีปรากฏข้อความว่า “ภิกษุทั้งหลาย พาหิยทวารุจิรีเยเป็นผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ดำเนินตามธรรมที่สมควรแก่ธรรมทั้งไม่ทำให้เราลำบาก เพราะเหตุแห่งการแสดงธรรม ภิกษุทั้งหลาย พาหิยทวารุจิรีเยปรินิพพานแล้ว” และทรงตั้งท่านไว้ในความเป็นเอตทัคคะ ด้านผู้ตรัสรู้เร็วพลัน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท เฉพาะกรณีของพระพาหิยทวารุจิรีเยเถระในครั้งนี้ เป็นการศึกษาด้านเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสั่งสมบารมีเพื่อการบรรลุธรรม ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า พระพาหิยะเป็นแบบอย่างในการบำเพ็ญไตรสิกขาในทุก ๆ ด้าน การบรรลุธรรมของท่านจึงเพียบพร้อมไปด้วยคุณวิเศษทุกประการ โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การบำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ ประการ ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี

